

2 De økonomiske utsiktene

2.1 Norsk økonomi

Koronapandemien har gitt det dypeste tilbakeslaget i norsk økonomi i etterkrigstiden. Krisen er ulik andre kriser, og den videre utviklingen er usikker. Norsk økonomi er fortsatt sterkt preget av pandemien og de strenge smitteverntiltakene som ble innført her hjemme og i resten av verden. Samtidig er gjeninnhentingene i gang. Husholdningene har økt sitt forbruk, produksjonen har tatt seg opp igjen siden i vår, og bedrifter har kalt tilbake mange av de permitterte. Tallet på helt arbeidsledige er mer enn halvert siden toppen i mars, fra et svært høyt nivå. Boligprisene er høyere enn før virusutbruddet.

Selv om gjeninnhentingene har gått raskere enn vi så for oss på forsommeren, vil aktivitetsnivået trolig være lavere enn normalt i lang tid fremover. Arbeidsledigheten er fortsatt høy, og det er viktig at vi unngår at den fester seg på et høyt nivå. Usikkerhet og lav etterspørsel demper investeringslysten, og norsk industri melder om et betydelig fall i investeringene i år og neste år.

Den positive utviklingen i norsk økonomi er skjør. Smittesituasjonen kan raskt endre seg, og er nylig blitt forverret i mange europeiske land. Også i Norge har smitten økt den siste tiden. Nye smitteverntiltak er innført, først og fremst lokalt i de områdene hvor smitteøkningen har vært størst. Det øker risikoen for et nytt tilbakeslag og for at ledigheten holder seg høy. I denne meldingen er det lagt til grunn at smittesituasjonen fremover ikke vil gi et behov for å stenge ned Norge på nytt, og at en effektiv vaksine som gjør at smitteverntiltakene kan avvikles, mest sannsynlig blir tilgjengelig i løpet av neste år.

Den økonomiske politikken gir et betydelig bidrag til å holde hjulene i gang i norsk økonomi. Uten raske og effektive økonomiske tiltak, ville tilbakeslaget blitt betydelig større. Gjennom kraftig bruk av budsjettpolitikken er bedrifter blitt holdt i live, arbeidsplasser reddet og inntektstapet for permitterte arbeidstakere holdt nede. I tillegg kuttet Norges Bank styringsrenten i tre omganger med til sammen 1,5 prosentenheter i løpet av våren. Styringsrenten er nå 0 pst., den laveste

noensinne, og Norges Bank venter at den blir liggende på dette nivået en god stund fremover. For å motvirke at bankene strammes inn på sin utlånspraksis satte regjeringen, etter råd fra Norges Bank, ned kravet til motsyklisk kapitalbuffer. Den økonomiske politikken er nærmere omtalt i kapittel 3.

Etter en internasjonal økonomisk nedgang som savner sidestykke i nyere historie, har også den økonomiske aktiviteten ute steget i takt med avviklingen av de strengeste smitteverntiltakene. Samtidig har mange europeiske land nylig opplevd en forverret smittesituasjon. Smittevern vil fortsatt være hovedverktøyet for å bekjempe spredningen av viruset inntil en vaksine er tilgjengelig. Det vil dempe tempoet i den økonomiske oppsvinget. Aktiviteten hos våre handelspartnere anslås nå å falle med 6,3 pst. i år, mot 6 pst. i Revidert nasjonalbudsjett 2020 (RNB20). Hovedbildet fra flere prognosemakere er likevel at aktiviteten fra nå av vil ta seg markert opp igjen, og både OECD og IMF ser nå noe lysere på den økonomiske utviklingen i år enn de gjorde i juni. Utviklingen i internasjonal økonomi er nærmere omtalt i kapittel 2.3.

Sentralbanker verden over har satt styringsrentene ned og økt sine kjøp av verdipapirer betydelig for å sørge for tilstrekkelig likviditet i markedet og begrense økningen i lånekostnader. Tiltakene har vært svært omfattende og har trolig bidratt til at flere toneangivende børser tok seg opp gjennom våren og sommeren. De siste ukene har markedsuroen tiltatt noe igjen, og flere børsindekser har falt. Finansmarkedene er nærmere omtalt i kapittel 2.4.

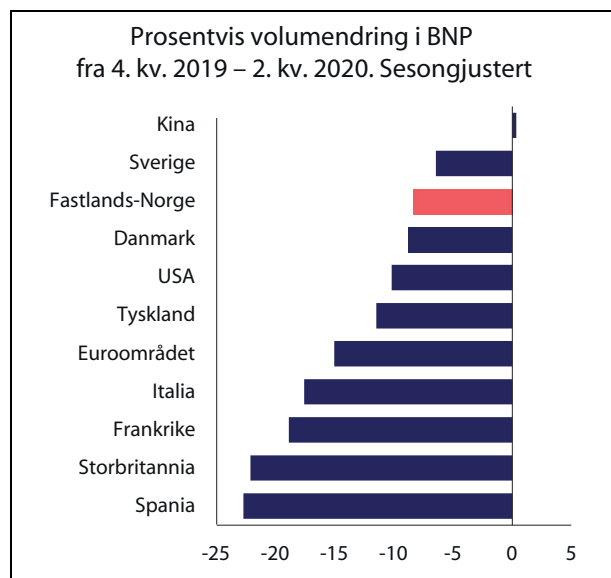
Oljeprisen har tatt seg en del opp og har den siste tiden ligget rundt 40 dollar per fat. Under oljemarkedskollapsen mot slutten av april var oljeprisen nede i under 20 dollar per fat. Produksjonskutt fra OPEC og andre oljeprodusenter har bidratt til å redusere tilbudsoverskuddet og øke oljeprisen. Prisene i terminmarkedet kan tilsi at markedsaktørene venter en noe høyere oljepris fremover, se figur 2.2 B. Oljeprisen anslås nå klart høyere enn i RNB20, mens gassprisen anslås lavere selv om den i september hadde hentet igjen

store deler av fallet fra i vår og var nær nivået fra januar. Nedjusteringen av gassprisanslaget må ses i sammenheng med høyere tilbud av flytende naturgass (LNG) i Europa enn ventet.

Usikkerhet om fremtidig utvikling og driftsutfordringer som følge av virusutbruddet gjør at oljeselskapene har skjøvet på investeringer og vedlikehold. Samtidig bidrar høyere oljepriser og midlertidige lettelsener i petroleumsskatten til at nedgangen ser ut til å bli mindre enn lagt til grunn i mai. Petroleumssektoren er nærmere omtalt i kapittel 2.6.

Koronapandemien og smitteverntiltakene har gitt et historisk dypt tilbakeslag i norsk økonomi, men tilbakeslaget ser ut til å ha vært mindre her hjemme enn hos de fleste av våre handelspartnere, se figur 2.1. Sammenligningen i figuren får ikke frem at verdiskapingen i Norge har tatt seg betydelig opp fra mai til juli, etter kraftig nedgang i mars og april. Likevel er ikke nedgangen i aktivitetsnivået gjenvunnet, se første rad i tabell 2.1.

Mens aktiviteten i mange næringer har økt i takt med høyere innenlandsk forbruk og gradvis mildere smitteverntiltak, er andre hardt rammet av lavere etterspørsel fra utlandet. For store deler av industrien er situasjonen fremdeles vanskelig, og det var en markert nedgang i industriproduksjonen fra 1. til 2. kvartal i år. Mens leverandør-

Figur 2.1 Utvikling i verdiskaping i utvalgte land

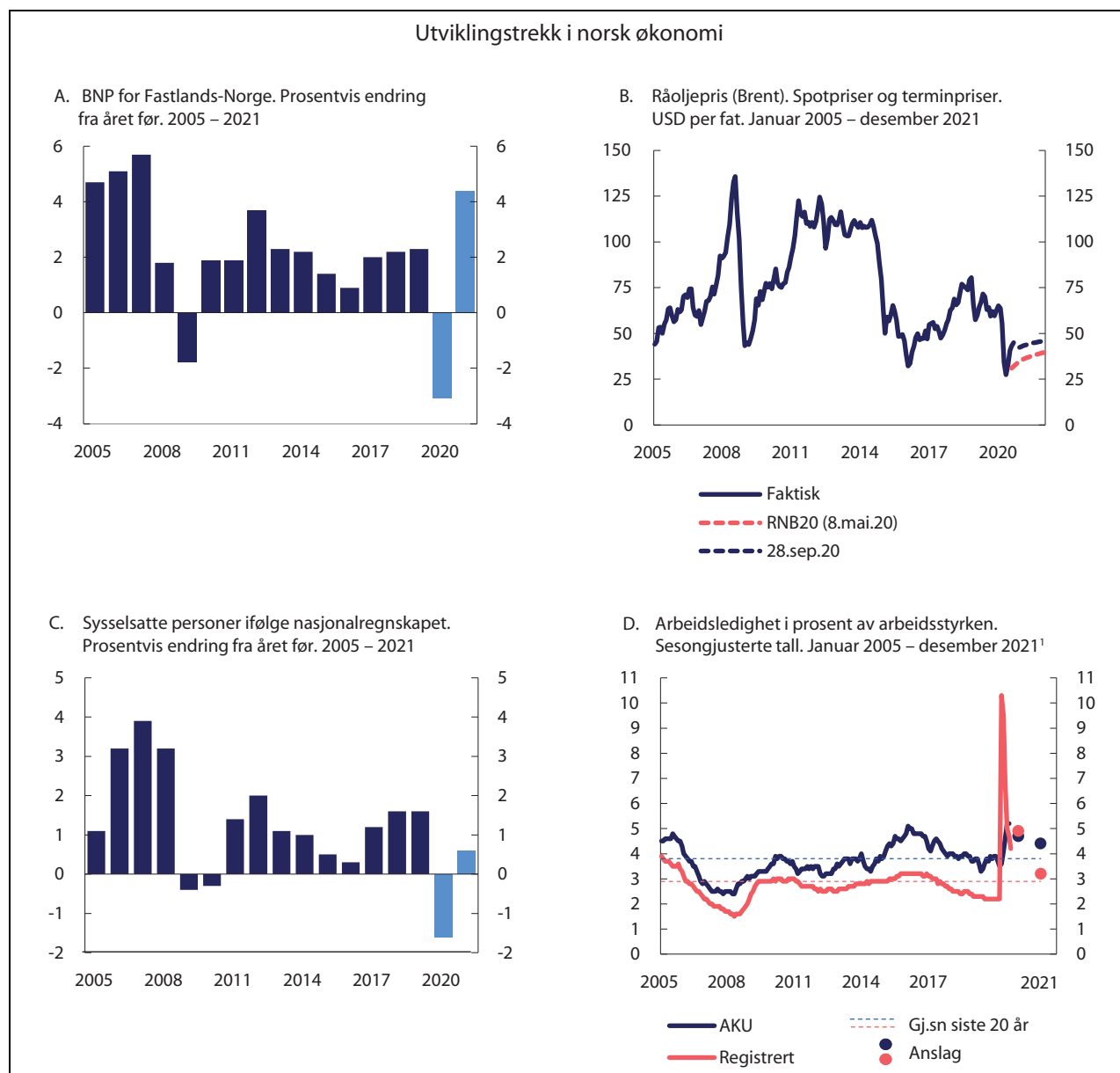
Kilder: Statistisk sentralbyrå, Eurostat, nasjonale kilder og Finansdepartementet.

industrien merker sterk etterspørselsnedgang fra norsk og internasjonal petroleumsvirksomhet, har produksjonen i næringsmiddelindustrien tatt seg noe opp som følge av økt etterspørsel fra norske husholdninger. I eksportrettede virksomheter vil fallet kunne tilta i styrke etter hvert som lavere

Tabell 2.1 Bruttoprodukt i utvalgte næringer. Sesongjustert. Endring i prosent fra februar 2020, der ikke annet er angitt

	Andel av fastlands-BNP 2019	mar. 20	apr. 20	mai. 20	jun. 20	jul. 20
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge	100,0	-7,0	-11,3	-9,1	-5,8	-4,8
Helse- og omsorgstjenester.....	11,4	-13,4	-20,8	-11,6	-2,6	-4,4
Varehandel og reparasjon av motorvogner	8,5	-4,6	-6,8	-2,6	-1,5	1,3
Industri	7,6	-4,0	-6,9	-8,0	-8,7	-8,5
Bygge- og anleggsvirksomhet	7,2	-8,2	-12,4	-9,9	-6,5	-5,1
Undervisning	5,7	-5,3	-8,6	-6,2	-3,8	-2,9
Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting ...	4,8	-3,9	-5,4	-7,4	-4,3	-6,5
Transport utenom utenriks sjøfart.....	3,3	-20,6	-36,0	-29,6	-20,1	-18,3
Forretningsmessig tjenesteyting.....	2,9	-6,9	-18,4	-30,3	-31,9	-44,2
Kultur, underholdning og annen tjenesteyting ..	2,0	-36,5	-64,3	-48,3	-33,4	-25,7
Overnattings- og serveringsvirksomhet.....	1,5	-42,2	-67,9	-62,1	-40,4	-22,1
Fiske, fangst og akvakultur	1,0	-5,5	6,6	2,2	19,4	5,0

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet.

Figur 2.2 Utviklingstrekk i norsk økonomi

¹ Anslag for 2020 og 2021 er årsgjennomsnitt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Nav, ICE og Finansdepartementet.

etterspørsel i landene rundt oss slår inn for fullt i bedriftenes ordrebøker. Da vil bedringen i konkurranseevnen komme godt med, se figur 2.3A. Eksporten av varer fra fastlandet falt markert i 1. halvår, se figur 2.3B. Nedgangen var bredt basert, men det var særlig svak utvikling i eksporten av verkstedprodukter og raffinerte oljeprodukter.

Turistnæringen har i sommer nytt godt av at nordmenn ferierer i eget land, og mange permitterte arbeidstakere er tatt tilbake i jobb. Etter flere måneder med kraftig fall, økte tallet på overnattinger i juli til nær et normalt nivå, ifølge tall fra

Statistisk sentralbyrå. Utsiktene fremover er usikre. Få turister fra andre land, lav aktivitet i konferansemarkedet og færre jobbreiser vil trekke ned aktiviteten i bransjen.

Lavere aktivitet i helsevesen, skoler og utdanningsinstitusjoner trakk ned aktiviteten i fastlandsøkonomien under den mest akutte perioden i vår. Mens barnehager og skoler åpnet igjen i løpet av april og mai, var aktiviteten i deler av helsevesenet i juli fortsatt lavere enn før virusutbruddet.

Direkte effekter av smitteverntiltak holder fortsatt verdiskapingen nede i deler av økono-

Tabell 2.2 Hovedtall for norsk økonomi. Prosentvis volumendring fra året før, der ikke annet er angitt

	Mrd. kroner ¹			
	2019	2019	2020	2021
Privat konsum	1 591,3	1,5	-6,0	7,8
Offentlig konsum	866,7	1,7	2,2	1,1
Bruttoinvesteringer i fast kapital	926,5	6,1	-5,0	1,0
Herav: Oljeutvinning og rørtransport	178,4	12,8	-2,2	-11,5
Bedrifter i Fastlands-Norge	335,8	5,6	-10,6	5,4
Boliger	196,2	-0,9	-6,9	4,9
Offentlig forvaltning	212,7	7,5	4,5	1,1
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ²	3 202,7	2,2	-4,2	5,7
Ekspor.....	1 311,5	1,5	-2,1	4,3
Herav: Råolje og naturgass	463,7	-4,3	9,0	6,3
Varer fra fastlandet	432,3	4,9	-4,4	3,5
Tjenester fra fastlandet	272,4	6,2	-13,2	6,2
Import.....	1 249,3	5,2	-10,6	4,7
Bruttonasjonalprodukt.....	3 549,4	1,2	-1,5	4,5
Herav: Fastlands-Norge	3 038,6	2,3	-3,1	4,4
Andre nøkkeltall:				
Sysselsetting, personer		1,6	-1,6	0,6
Arbeidsledighetsrate, AKU (nivå)		3,7	4,7	4,4
Arbeidsledighetsrate, registrert (nivå)		2,2	4,9	3,1
Årslønnsvekst		3,5	1,7	2,2
Konsumprisvekst (KPI)		2,2	1,1	3,5
Vekst i KPI-JAE		2,2	2,7	2,2
Råoljepris, kroner pr. fat (løpende priser)		564	408	424
Tremåneders pengemarkedsrente, pst. ³		1,6	0,7	0,4
Importveid kronekurs (I-44), årlig endring i pst. ⁴		2,9	5,7	-2,4

¹ Foreløpige nasjonalregnskapstall i løpende priser.² Utenom lagerendring.³ Beregningsteknisk forutsetning basert på terminpriser i september.⁴ Positivt tall angir svakere krone.

Kilder: Statistisk sentralbyrå, ICE, Norges Bank, Nav, Reuters, Macrobond og Finansdepartementet.

mien. Blant annet legger krav om avstand og tak på antall personer ved arrangementer på offentlig sted begrensninger for restauranter, uteliv, idrettsarrangementer og kulturliv, og karantene-regler reduserer etterspørselen fra utlandet rettet

mot turistnæringen. Helsemyndighetenes råd om å være hjemme fra jobb ved sykdom og behov for å passe barn med sykdomssymptomer kan også begrense produksjonen.